

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 1098305/1

בבית הדין הרבני הגדול ירושלים

לפני כבוד הדיינים:

הרב אליעזר איגרא, הרב שלמה שפירא, הרב ציון לוז'אילוז

המערער: פלוני (ע"י ב"כ עו"ד משה בן שימול)

נגד

המשיבה: פלונית (ע"י ב"כ עו"ד תאנה אקרמן)

הנדון: כספי נכסי מלוג שהופקדו בחשבון משותף – האם דינם כרכוש משותף?

פסק דין

א. יסודות ההליך דנן – החלטת בית הדין האזורי, טענות המערער והמשיבה

בפני בית הדין מונח ערעורו של האיש, על החלטת בית הדין האזורי מיום ט' באלול תשע"ו (12.9.16).

ההחלטה קובעת שכספי הירושה שקיבלה האישה והופקדו בתוכנית חסכון בחברת [י' ל'] – כספים המופקדים בחשבון הבנק הרשום על שם שני הצדדים – יועברו מידי לאישה, עוד לפני שיערך הדיון בעניין איזון המשאבים בין הצדדים.

הנימוק להחלטה הוא שמכיוון שאין ספק שהכספים היו שייכים לאישה, הירשת, ולא הוכח שהאישה הקנתה מכספים אלו לאיש, לפיכך אין סיבה שלא להעביר הכסף מידי לבעליו.

לדברי האיש, עצם העובדה שהכספים הופקדו בחשבון משותף הרשום על שם הצדדים מוכיחה על כוונת השיתוף, ובפרט שלדבריו מתוך חשבון זה הוצאו כספים לצרכים של שני הצדדים – דבר המוכיח שהצדדים התייחסו לכספים אלו ככסף משותף.

לעומתו טוענת האישה, המשיבה, שכספי ירושת אביה שייכים לה. הכספים היו בתחילה בחשבון נפרד והועברו לחשבון החסכון הנזכר, הרשום בחשבון הבנק שעל שם שניהם, על פי בקשת האיש. זאת לצורך קבלת הטבה כספית מחברת [י' ל'] – הטבה שניתנה בתנאי שיופקד סכום גבוה על שם הצדדים. לדבריה הכספים לא התערבו אלו באלו, ומעולם לא התכוונה להקנות לאיש את שקיבלה מירושת אביה.

ב. רקע

חובתנו להבהיר תחילה את מערכת היחסים הפיננסית ששררה בין הצדדים במשך השנים ככלל, והתנהלותם בענין כספי הירושה שעליהם נסובה החלטת בית הדין.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

(א) המצב המשפטי

הצדדים נישאו זה לזו בתאריך י"ט באלול תשל"ב (29.8.1972) לפני חקיקתו ותחולתו של חוק יחסי ממון בין בני זוג, תשל"ג-1973. לפיכך המשטר הרכושי החל על הצדדים על פי חוק הוא זה של חזקת השיתוף: ככל שהיה ביניהם שיתוף כלכלי – יחולקו הדברים המשותפים.

נטל הוכחת השיתוף הכלכלי [בהעדר חזקה (בכלל או בנכסים שאין לגביהם חזקה כזו, וכדלהלן)] – מוטל על הטוען לשיתוף זה.

(ב) התנהלותם הפיננסית של הצדדים

הצדדים ניהלו מתחילת נישואיהם חשבון בנק אחד משותף בבנק מזרחי.

לחשבון זה הפקידה האישה את כל משכורתה ומשם ניהלו הצדדים את הוצאות משק הבית. לאיש היו במהלך השנים חשבונות בבנק לאומי וכן בבנק מזרחי-טפחות אשר היו רשומים על שמו בלבד, לשם הפקיד את משכורתו ומשם התנהל. מחשבון הבנק שאליו היה האיש מעביר כספים לחשבון המשותף כראות עיניו.

משכורתו של האיש הופקדה מאז ומעולם לחשבון הבנק שעל שמו בלבד.

האישה לא הייתה שותפה בחשבונות הבנק של האיש, לא ידעה כמה הוא משתכר, כמה הוא מפקיד בחשבונות הבנק שעל שמו והיכן הם מתנהלים. מידע זה הגיע לידיה רק לאחר שניתן צו גילוי מסמכים בבית הדין.

לפני כשלוש-עשרה שנה פתחה גם האישה חשבון בנק נפרד והחלה להפקיד את משכורתה לשם ורק לאחר מכן להעביר כספים לחשבון המשותף, כפי שעשה האיש במהלך כל השנים.

לדבריה, כשהאיש היה נוסע עמה ברכבו, היה דורש תשלום עבור הדלק בגין הנסיעה, ולפעמים היה מקזז סכומים אלו מהסכומים שהפקיד לחשבון המשותף.

לדבריה, כספי ירושת האיש מהוריו הועברו לאן שהועברו, אין לה – ולא היה לה – מושג מה עשה בכספים אלו. ברור שכספי ירושת האיש לא הוכנסו לחשבון ההשקעות ב'י' ל' שכן חשבון זה נפתח רק לאחר פטירת אביה של האישה, חמש שנים לאחר פטירת אבי האיש.

המשיבה ירשה את אביה. כספי הירושה הועברו לחשבון בנק [...] בבנק מזרחי – חשבון בנק אשר נפתח, לדבריה, רק לשם העברת והחזקת כספי הירושה.

לדבריה, לאחר שקיבלה את הירושה פנה אליה האיש וסיפר לה לראשונה כי יש לו כספים המנוהלים על ידי חברת [י' ל']. האיש שידע על הירושה לחץ עליה, הפציר בה ודרש ממנה להשקיע את כספי הירושה באמצעות [י' ל']. האיש אמר שאם תסכים להפקיד את כספי ירושתה בחשבון בנק אשר יהיה רשום אף על שמו, ותיתן לחברת [י' ל'] לנהל את כספי ירושתה, הוא יזכה בהנחה משמעותית בדמי הניהול של כספו. בליט ברירה הפקידה את הכספים בחברת [י' ל']. בחשבון זה הופקד גם כסף של אחד הבנים.

קיימת הפרדה בחשבונות בין הכספים הרשומים על שם האיש בלבד בחברת [י' ל'], המוחזקים בבנק לאומי בחשבון הרשום על שמו בלבד, לבין כספי הירושה הרשומים על שם הצדדים שניהם והמוחזקים בחשבון מספר [...] בבנק המזרחי.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בשנת 2013 רכשה האישה דירה באשקלון מכספי חסכון שלה במהלך הנישואין. לדבריה, החליטה כי היות שהאיש מנהל את כל הכספים והחסכונות שלו בנפרד ואינו מיידע אותה לגבי עצם קיומם או ניהולם, גם לה מותר לפעול באופן עצמאי, ולכן קנתה את הדירה ולא עדכנה את האיש בכך.

תיק ההשקעות רשום על שמות שני הצדדים ושניהם פעלו בו במשותף כשכל פעולה כספית דרשה את חתימת שני הצדדים יחד.

האישה תיארה התנהלותה בשנים האחרונות שבהן קיבלה קצבה ומשכורת: הקצבה נכנסה לחשבון המשותף, והאיש העביר סכום זהה. בנוסף לה הוכנסו משכורת וחסכונות לחשבון השני.

לדבריה, הייתה התחשבנות ופנקסנות עד השקל – זו הייתה ההתנהלות כל השנים.

ניירות הערך שהיו בעיזבון אביה המנוח של האישה הועברו בכמה פעימות מחשבונות האב לחשבון הרשום על שם הצדדים בבנק המזרחי ב[...]

לאחר כמה ימים ולאחר התייעצות של האישה עם יועץ ההשקעות של הבנק, נקנו ניירות ערך הנקובים בשמות, כמו כן בחשבון זה נמצאים ניירות ערך הנקובים בשמות והרשומים על שם האיש שנרכשו אחרי התייעצות עמו.

הכספים הנ"ל לא התערבבו בחשבון העובר ושבו, שבו יש זכות משיכה לכל אחד מיחידה הצדדים, אלא היו בחשבון החיסכון שבו נקנו מניות על ידי כל אחד מיחידה הצדדים, והאפשרות למכירתם הייתה רק בחתימת שני הצדדים.

לאחר מכן הועברו כספי הירושה בצירוף כספים נוספים לחברת [י' ל'].

אין חולק על טענת האישה שבתמורה להפקדת סכום הכסף של למעלה משבע מאות אלף ש"ח קיבלו הצדדים הטבה בחיסכון זה. מחשבון זה גם נמשכו כספים לצרכים שונים בהסכמת הצדדים.

ג. דיון

המישור ההלכתי

(א) רישום נכסים שרכש בעל על שם אשתו כראיה לבעלותה (או לבעלות משותפת)

והנה בעיקר הדין אם הרישום מורה על בעלות בנכס, נחלקו לכאורה הראשונים:

הרא"ש כתב בתשובה (כלל צו אות ד) שהובאה בטור (אבן העזר סוף סימן פו) וזו לשונו:

”ושאלו: אשה שטוענת על קצת קרקעות שהניח בעלה שהם חצִים משלה כי בעלה קנה חצי משל מעותיה שנפלו לה מבית אביה, והשטר כתוב בשם שניהם –

יראה שכל הקרקעות שקנה בעלה והשטרות כתובין גם בשם האשה שהקרקעות חצִים שלה כי אדם הקונה קרקע – אין דרך שיכתוב את אשתו בשטר הקנייה, וזה – שכתב שם אשתו – נכרין הדברים שחצי דמי הקרקע הן משלה [...]”

הרי שסבר שהרישום מורה שהקנייה נעשתה מכספה והבעלות שלה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

לעומת זאת, הרשב"א כתב בתשובה (חלק ג סימן קצג) שהובאה בבית יוסף (אבן העזר סימן פו) וזו לשונו:

"ראובן מתה אשתו בלא בנים ויש בידו הרבה שטרי חוב יוצאים על שמה [...] והבעל טוען [...] שהוא היה מלוה משלו וכותב בשמה – פעמים מפני תנאי אחריותה, פעמים מחמת זקיפה וחשש ריבית. והקרובים אומרים: 'לא כי אלא מתנה הוא שנתנו לה' [...]"

תשובה: [...] שכל מה שיש לאשה בחזקת הבעל וחזקה משל בעל גובה אותם עד שתביא ראיה לדבריה [...] אלמא כל שלא נודע לה ממון ידוע אנו מחזיקין שממון הבית עשתה והלותה וקנתה [...] וטענת הבעל טענה יפה היא וכן בעלי בתים עשויים לעשות כן או מפני אחריות או מפני חשש הריבית ואפילו על של אחרים נכרים עושין [...]"

ומבואר מדבריו שהרישום אינו מהווה ראיה על הבעלות, וכן כתב בתשובה נוספת (בחלק א סימן תתקנז) שהובאה בדרכי משה שם (אבן העזר סימן פו אות ח).

והנה יש לומר דגם הרא"ש אינו חולק על סברת הרשב"א, דהרא"ש כתב ש'אין דרך' לכתוב ממנו על שם האישה, ומשמע שבמקום ש'יש דרך' לכתוב גם על שם האישה או שיהיה נימוק אחר מדוע נכתב על שם האישה, לא יהיה הרישום ראיה לבעלות, ועיין בש"ך (חושן משפט סימן ס"ק ז) שהכריע כדעת הרשב"א וזו לשונו:

"מכל מקום נראה לי עיקר כהרשב"א דמה שעשה הבעל השטר על שמה אין ראיה – דדילמא לגלויי זווי הוא דבעי וכדאמרינן בפרק חזקת הבתים (בבא בתרא נא, א-ב) [...]"

עיינן שם ועיינן עוד בנתיבות המשפט (שם סימן ז) ובאחרונים, ואכמ"ל.

ועיינן בתשובת שארית יוסף (סימן עה) שכתב:

"שאלה: על אשה שיש לה בית, דהיינו שנכתב לה בערכאות שפלוני מכר לה בית משלו, והאמת שבעלה נתן המעות בעד הבית לפלוני הנ"ל וצוה לכתוב לאשתו הבית שיהא שלה [...] אם הבעל אוכל פירות מהבית.

תשובה: יש לעיין אם נאמר שנודון בה כפי מה שכתב בערכאות שקנתה מאחר או [...] כפי האמת שהבעל נתן המעות ונתן לה במתנה [...]"

הרי שבשארית יוסף הדיון לכתחילה הוא רק בשאלה אם יש לרישום דין מתנת הבעל לעניין פירות, משמע שלהלכה ברור לו שהבית הוא שלה במתנה.

ובתשובת חתם סופר (חושן משפט סימן קמד): "בנדון בעל הבית שנתן בית לאשתו והעלה בערכאות על שמה [...] משמע שתופס הוא בפשיטות שהבית שייך לה.

וכן כתב במהרש"ם בתשובה (חלק ה סימן לח) בעניין בית שנכתב על שם הבעל והאישה, והכריע המהרש"ם דמכיוון דנרשם על שמה הווי שלה וזו לשונו: "[...] אין בידנו לבטל סתם מתנה לומר שעשה כן להבריה מבעל חובו" וביאר דדווקא בשטר 'מברחת' בכתובות (עה, ב) – באומדנא ברורה שכזו קבע רב נחמן "שטר מברחת הוא דאפילו במקום ברתה נפשה עדיפא לה".

ועיינן בערוך השולחן (חושן משפט סימן ס"ב סעיף ו) שכתב וזו לשונו:

"כבר בארנו בסוף סימן ס' דבזמנינו אין שום ראיה מה שנכתבו קרקעות על שם האשה, ואפילו נתקיים בערכאות, מפני שהרבה עושים כן מפני איזה

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

טעמים שיש להם ואין כוונתם להקנות להן, לכן צריכים הדיינים להיות מתון בזה מאד מאד.”

וזו לשונו שם (בסימן ס סעיף כא):

“אשה שטוענת על קרקעות שהניח בעלה שחציים שלה ממעות שנפלו לה מבית אביה, והשטרות כתובים בשם שניהם – הדין עם האשה [...] ודוקא באשה שאינה נושאת ונותנת בתוך הבית, או אפילו נושאת ונותנת – אם הבעל כתב השטרות על שמה שייכים לה [...] ויש לדקדק עתה כשנכתב קרקע על שם האשה בערכאותיהם – צריכים הדיינים להיות מתון בזה כי יש לפעמים שהבעל כותב נכסים על שם אשתו מפני איזה טעמים ולעולם הנכסים הם של הבעל. לכן צריכים לחקור בזה הרבה.”

ובפד”ר (חלק א עמוד 117) – בפסק דין בהרכב בית הדין הרבנים הגאונים זצ”ל גולדשמידט, קרליץ ובבליקי – כתוב:

“וידוע שעכשיו נוהגים לרשום רכוש, ובייחוד דירה למגורים, על שם שני בני הזוג במכוון שלשניהם תהיה בעלות על הרכוש.

הרישום מורה שזה ששילם יותר נתן את היתרה בחלקו במתנה לשני.

לכן אין לבטל בזמן הזה רישום המקנה ומחזיק בעלות לזה שנרשם על שמו, מתוך ספיקות אולי לא היתה הכוונה למתנה.”

והנה בדין זה כבר האריכו בפד”רים – אם הרישום מכריע בקביעת הבעלות על הדירה אף היכא שידוע שרק אחד הצדדים שילם את דמיה, וכן איפכא: היכא ששניהם שילמו את דמי הדירה והדירה נרשמה רק על שם אחד מהם.

ברוב הפסקים שניתנו בדין זה הדעת נוטה שהרישום הוא על כל פנים ראיה למוחזקות, ותלינן שניתן במתנה ואין להוציא מיד המוחזק באומדנה כלשהי בזמן הזה, אמנם יש שכתבו שהרישום אינו ראיה כלל (ועיין בזה בפד”ר חלק ב עמ’ 250; חלק ג עמ’ 318; חלק ו עמ’ 262; חלק יא עמ’ 258; חלק יג עמ’ 349, 316, 146; חלק טז עמ’ 355; חלק יז עמ’ 324, 323 ובעוד מקומות רבים ואכמ”ל).

על כל פנים מכל פסקי הדין שניתנו בזה עולה שיש לדון בכל מקרה לגופו.

(ב) רישום נכס שלא ידוע מה מקור המימון לרכישתו לעומת רישום נכס שבעליו ידועים

אמנם דברים אלו אמורים בשטרות או בנכסים הרשומים על שם בעל, אישה או שניהם, ואין אנו יודעים מהו מקור הכספים שבהם נרכשו (או הכספים שהולוו והשטרות הם על חובות אלה) ואם הרישום מוכיח בעלות עליהם, שבזה נחלקו אם הרישום מגלה בהכרח על הבעלות.

אך בנידון דידן אין ספק שהבעלות על כספי הירושה הייתה של האישה היורשת את אביה, ודינם של כספים אלו הן כדין נכסי מלוג שהגוף שייך לאישה והפירות שייכים לבעל, וכדאיתא באבן העזר (סימן פה). כספים אלו הוכנסו לחשבון הרשום על שם הצדדים.

לדברי האישה הכנסת הכספים לחשבון הרשום על שם שניהם לא הייתה לצורך הקנאת בעלות ויצירת שותפות של האיש בכספים אלו, ולדברי האיש זו הייתה הכוונה ועצם הכנסת הכספים לחשבון המשותף עושה אותו שותף בכספים אלו.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

והנה, לטענת האיש גם כספי הירושה שלו הוכנסו לחשבון המשותף של הצדדים. לדבריו הקנה את כספי ירושתו לאישה, ולפיכך גם כספי הירושה של האישה צריכים להיות שייכים לו, וזו הייתה כוונת האישה במעשה זה.

בית הדין לא בדק דברים אלו – אם אכן כדברי האיש או שהאמת כטענת האישה, שאין היא יודעת אם היו כספי ירושה, ואם כן אם הוכנסו לחשבון משותף. ובאמת אין זה מענייננו כי אף אם נקבל את דברי האיש שבשנת 2007 נתן לאישה מכספי ירושתו, אין הדבר משליך על כספי ירושת האישה, שהרי אף מי שנתן מתנה לאוהבו ונעשה שונאו – אין חייב להחזיר את המתנה וכדברי הריב"ש בתשובה (סימן שא) בשם בעל העיטור שנפסקו להלכה בשולחן ערוך (אכן העזר סימן צט סעיף ב), והוא הדין היכא שאדם נותן מתנה לחברו – אין בזה כדי לחייב את חברו לתת לו מתנה לאחר זמן.

לכן אף אם נתן האיש לאישה והשתנו הנסיבות לאחר זמן אין הכרח שגם האישה תיתן ירושתה במתנה לאיש. לא נטען שהייתה הבטחה או התחייבות כזו, ואין זה דומה לדין 'שושבינות' המבואר בבבא בתרא (קמד, ב) שהוא התחייבות גמורה להחזיר כעין שקיבל.

ולחכי בנידון דידן יש לדון במהות הדברים (במנותק מטענה זו).

חובתנו לבחון את טענת האיש שעם העברת הכספים לחשבון המשותף, הפכו הכספים לכספים משותפים. לעיל תיארו מערכת היחסים ששררה בין הצדדים במשך שנים רבות – לאיש היה חשבון בנק נפרד ולאישה – חשבון בנק נפרד; האיש צבר נכסים והעלים את צבירתו מהאישה, והאישה צברה נכסים והסתירתם מהאיש; השותפות בין הצדדים הייתה בניהול ענייני הבית ולשם כך נוהל חשבון משותף שבו הפקידו כספים בחלקים שווים. כמו כן לטענת האישה, שלא הוכחה על ידי האיש, דרש האיש שתשתתף עמו גם בהוצאות נסיעות ברכב. על פי עדותו של האיש במשטרה, זעם על האישה שהוציאה כסף מהחשבון המשותף לקנות מכשיר סלולרי לבת.

מענה – מכיוון שאין ספק שסכומי כסף שקיבלה האישה בירושה שייכים לה, אלא שלטענת האיש הצדדים שותפים בכסף זה מפני שהוכנס לחשבון משותף – יש לנו לבאר באיזה אופן תחול השותפות בכסף זה, שהרי אין ספק שבני הזוג לא היו שותפים בכל רכושם כפי שהארנו, שהרי כבר למעלה משתים עשרה שנה לפני הפירוד ניהלה האישה חשבון בנק בעצמה ורק חלק מהכספים העבירה לחשבון המשותף, כמו כן רכשה האישה דירה באשקלון והסתירה זאת מהאיש, וברור שהצדדים לא התנהלו כשותפים, אלא בניהול ענייני היום יום שלצורכם הפקידו שניהם סכום שווה מידי חודש בחודשו.

(ג) תנאי יצירת שותפות: קניין או 'עירוב המעות' ומ"מ בהן על בסיס רצון וכוונה לשיתוף!

אופן יצירת שותפות מבואר בדברי הרמב"ם (פרק ד מהלכות שלוחין ושותפין הלכות א-ג) והובא בשולחן ערוך (חושן משפט סימן קעו סעיף א) וזו לשונו (של השולחן ערוך):

"השותפין שבאים להשתתף – אין השיתוף נגמר בדיבור, לומר שאם אמר: 'בואו ונשתתף יחד בכך וכך' שלא יוכלו לחזור בהם, ואינו מתקיים אלא בקניין.

וכיון שצריך קניין: כל דבר ודבר לפי קניינו מתקיים שיתופו.

לפיכך המטבע שאינו נקנה בחליפין, אין השיתוף מתקיים בו בקניין, שאפילו קנו מיד שניהם שיביא כל אחד מעותיו וישתתף בהם, וכתבו שטר על זה

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

והעידו עדים – אינו מועיל, אלא צריך שיביא כל אחד מעותיו ויטילו מעות שניהם בכיס אחד, ויגביהו שניהם הכיס.

ויש מי שאומר שהוא הדין אם משך כל אחד מעותיו של חברו – מהני. ואפילו לא עשו לא זה ולא זה, אלא נשתתפו והתחילו לישא וליתן בעסק השיתוף לקנות או למכור – יש מי שאומר דמהני.”

מבואר מדבריו ששותפות לא חלה אלא בקניין, אך היכא שלא נעשה קניין לא חלה השותפות. בנידון דידן לא נערך קניין, שהרי לא 'הטילו הכסף לכיס אחד', לא הגביהו ולא משכו.

והנה בשולחן ערוך איתא, כאמור, שאם "נשתתפו והתחילו לישא וליתן בעסק השיתוף לקנות או למכור – יש מי שאומר דמהני", ועיין שם בסמ"ע ובש"ך ובאחרונים.

בני זוג הפותחים חשבון משותף, מפקידים בו את כספם ומחשבון זה מנהלים את משק ביתם – בזה הוו שותפים, אך השותפות היא במה ששמו בחשבון המשותף לצורך ניהול חיי היום-יום ומוציאים ממנו כפי צרכיהם.

והנה בסמ"ע (שם ס"ק ז) כתב דבעינן תרתי – עירבו המעות וגם נשאו ונתנו בהם. והט"ז (שם) כתב שאפילו אם לא עירבו אלא נשאו ונתנו לצורך השותפות – חלה השותפות. ועיין בנתיבות המשפט (שם ביאורים ס"ק א, חידושים ס"ק ד) שהביא את שתי הדעות ולא הכריע.

אך אין ספק שבמה דברים אמורים – דווקא בדבר שרצו להיות שותפים בו. אף בזה לדעת הסמ"ע במה שלא עירבו אף אם התחילו לשאת ולתת יכול לחזור בו מהשותפות, אך כאמור, כל זה מיירי במקרה שברור לנו שהייתה כוונה לשותפות: שמו ממון בכיס אחד לצורך השותפות והתחילו לשאת ולתת.

אבל בנידון דידן: הכספים הם של האישה, לא הוכח שהייתה כלל כוונה של האישה להוסיף את כספי ירושתה לכספי השותפות. ואדרבה, הסברה נותנת שלא תכניס כספים אלו לצורך השותפות, שהרי הצדדים ניהלו את שאר כספיהם בנפרד: לאיש היו חסכונות משלו, האישה לא הפקידה את כל משכורתה וקנתה בית באשקלון, ורק בעניין ניהול משק הבית נהגו כשותפים, ומדוע תרצה האישה לתת לאיש חלק בכספי ירושתה השייכים לה ללא ספק?

כמו כן: מקור הכספים מכספי הירושה ידוע – ידועות המניות שירשה מאביה וידועות המניות שנקנו תמורתן וגם לאחר זמן כשהעבירתן לניהול חברת [י' ל'] – אפשר לעקוב אחרי כסף זה. וכן ידוע היכן נמצאים כספי האישה – ידוע סכום הכסף השייך לו, שהרי הכספים שהיו בחברת [י' ל'] ושהיו שייכים לאיש היו מופקדים בבנק אחר, הצדדים לא נשאו ונתנו ולא השתמשו בכספים אלו לצורך משותף, ולא הייתה אפשרות לאחד מהם בפני עצמו להוציא מכספים אלו שהופקדו בחשבון הרשום על שם שניהם.

לפיכך אף אם חלק מהכספים הוצאו, אין זה מורה על רצון לעריכת שותפות בכספי הירושה.

סוף דבר: מכיוון שלא הוכח שהאישה רצתה להקנות את הכספים לאיש, לא נעשה הסכם ולא הוכח שהייתה כוונה לקניין ובוודאי שלא נערך קניין – הכספים נשארו שלה ובחזקתה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

(ד) השקעת הכספים בחשבון וחברת השקעות עם כספי האיש – אינה ראייה לכוונת שיתוף יש להוסיף עוד: אמנם לכאורה אנו צריכים להבין: אם האישה לא רצתה לשתף את האיש בכספים אלו – מדוע לא העבירה לכתחילה הכספים לחשבון המתנהל על שמה בלבד?

ראשית יש לומר: בתחילה העבירה לחשבון משותף בבנק שבו התנהל חשבון הצדדים, אך בפועל היא זו שניהלה השקעת הכספים כפי שמוכיח מסמך ההתייעצות עם יועץ הבנק. רק לאחר מכן העבירה הכספים לחשבון [י' ל'] בעקבות בקשתו של האיש.

בין אם נקבל את גרסתה שהאיש 'לחץ' לעשות כן, ובין אם הסכימה לקבל דבריו אף בלא לחץ מכיוון שיהיה לשני הצדדים רווח בעקבות הפקדת סכום כסף גדול בחברה זו – מדוע לא תעשה כן, והרי 'זה נהנה וזה נהנה' ושניהם מרוויחים?

עצם ההעברה לחשבון זה לא מנעה שליטתה בכספים אלו, שהרי האיש לא יכול היה להוציא ולגעת בכספים אלו ללא הסכמתה, ובוודאי בעת שעשתה כן לא חשבה להתגרש.

והנה לפי מה שנכתב בכתבי הטענות מערכת היחסים שבין הצדדים לא הייתה על מי מנוחות במשך שנים – הצדדים הסתירו איש מרעהו כספים שצברו: לאיש תיק חסכונות והוא לא העביר כל משכורתו לניהול הבית, האישה קנתה בחשאי דירה באשקלון. אם כן, ייתכן גם שעצם העברת הכספים לחשבון המשותף ואי־העברתם לחשבון הנסתר מעיני האיש הייתה כדי שלא להחריף את הסכסוך, ובפרט שבאותה תקופה החלה להתערער מערכת היחסים שביניהם שגרמה בסופו של דבר לגירושי הצדדים, ולכן לא רצתה לעשות מעשה שיעמיק את הסכסוך.

יותר מזה מצינו בבבא בתרא (מט, ב – נ, א): "לקח מן האיש וחזר ולקח מן האישה – מקחו בטל, אלמא אמרה: 'נחת רוח עשיתי לבעלי.' " נחלקו שם הראשונים באלו שדות מיירי ועיין בלשון הרמב"ם (הלכות מכירה פרק ל הלכה ג) שכתב:

"[...] הבעל שמכר או נתן – בין קרקע שהכניסה לו אשתו בכתובה או קרקע שהכניס לה שום משלו, בין קרקע שייחד לה בכתובה – אף על פי שקנו מיד האישה אחר שקיימה מעשיו, הרי כל מה שעשה בטל, מפני שהיא אומרת 'נחת רוח עשיתי לבעלי'."

ומשמע שאף אם קנה מהאישה שדה השייכת לה אין הקניין חל, משום דיכולה לומר 'נחת רוח עשיתי לבעלי' וכדי שלא תהיה איבה ביניהם. ונראה ברור שהוא הדין בנידון דידן: אין בעובדה שהכניסה הכספים לחשבון הרשום על שם שניהם (ובפרט שאין אפשרות להוציא הכספים שלא מדעתה) משום כוונה להקנות ונאמנת בטענתה 'נחת רוח עשיתי לבעלי', ואכן זוהי טענתה בנידון דידן שהעבירה הכספים לחשבון [י' ל'] כדי לעשות 'נחת רוח לבעל' ואין בזה משום קניין.

המישור המשפטי

(ה) התנהלות הצדדים בהפרדה רכושית מונעת את החלת הלכת השיתוף או ייחוס כוונת שיתוף הדברים שאמרנו הם על פי דין תורה, אך הם נכונים גם על פי החוק:

בני הזוג נישאו בשנת 72 – לפני שנחקק חוק יחסי ממון, שהסדיר את איזון המשאבים ועל פיו ירושה אינה נכללת בכלל הנכסים שיש לאזנם, ואין ההסדר שבחוק חל עליה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בשנים אלו חלוקת הרכוש הייתה על פי הלכת השיתוף [וזו חלה אף כיום – על הנישאים אז]. הלכה משפטית זו בוחנת את התנהלות בני הזוג, ואם התנהגו כשותפים בכל נכסיהם, הלכת השיתוף מאפשרת לקבוע שהצדדים יחלקו בכל מה שצברו [לרבות ירושה, במקרה של כוונת שיתוף מוכחת, העשויה – יוער – לחול אף במי שנישאו לאחר חקיקת חוק יחסי ממון].

אך בנידון דידן אין ספק שהתנהלות הצדדים, למרות השנים הרבות שבהם חיו יחד, לא הייתה בשיתוף, ובפרט בשנים האחרונות מאז משכורתיהם נכנסו לחשבונות נפרדים, הם מניהלו חשבון משותף רק לצורך ניהול ענייני הבית ומצד שני – כל אחד מיחיד הצדדים צבר נכסים וזכויות.

ולפי זה הלכת השיתוף לא תנהג בנידון דידן ואין לאיש זכויות במה שיש לאישה, אלא אם יוכיח לנו שהוקנו לו הדברים.

אף אם הייתה מתקבלת טענתו שירושת הוריו הוכנסה לחשבון הצדדים אין בזה כדי להורות שזו הייתה גם כוונת האישה, ובפרט שלאחר העברת ירושה זו – אם אכן הועברה – התברר לאישה שהאיש חסך כספו בנפרד ומשכך קנתה היא דירה באשקלון והסתירה מהאיש. כך ודאי אין להוכיח יצירת או כוונת שיתוף.

ד. סיכום

לאור כל האמור לעיל, אין ספק שצודק בית הדין האזורי בהחלטתו:

כספי הירושה של אבי האישה שייכים לה, לא הוכח שהייתה לאישה כוונה כלשהי להעביר לאיש זכויות בכספים אלו, לא נערך הסכם ולא נעשה מעשה קניין.

לפיכך ירושת האישה אינה כלולה בכלל ענייני הכספים שעל בית הדין לאזנם, ולפיכך יש להעביר לאישה את סכומי הכסף שקיבלה בירושתה מידית.

ה. מסקנות

לפיכך מסיק בית הדין:

א. ערעור האיש נדחה.

ב. על האיש לשלם לאישה הוצאות משפט בסך עשרת אלפים ש"ח.

הרב שלמה שפירא

לאחר העיון בחומר שבתיק ובנימוקי פסק דינו המנומק היטב של ידידנו הרה"ג שפירא שליט"א, אנו מצטרפים למסקנותיו.

הרב ציון לוז'אילוז

הרב אליעזר איגרא

פסק דין

בהתאם לאמור, בית הדין פוסק:

א. הערעור נדחה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב. בית הדין מחייב את המערער לשלם למשיבה סך של עשרת אלפים ש"ח עבור הוצאות המשפט שנגרמו לה בעטיו של ערעור זה.

פסק הדין מותר בפרסום לאחר השמטת פרטי הזיהוי של הצדדים.

ניתן ביום י"ג בסיוון התשע"ז (7.6.2017).

הרב ציון לוז-אילוז

הרב שלמה שפירא

הרב אליעזר איגרא